

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРОФОРМУВАНЬ

**МАЛІЙ О.Г., К.Е.Н, ДОЦЕНТ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМ. П. ВАСИЛЕНКА**

Проаналізовано стан та проблеми фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств. Визначено основні напрями стабілізації системи фінансово-кредитного забезпечення.

The state and problems of the financial providing of agricultural enterprises is analysed. Certainly basic directions of stabilizing of the system of the finansovo-kreditnogo providing

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасний стан більшості сільськогосподарських підприємств вимагає постійного пошуку ефективних джерел фінансового забезпечення. Ринкові перетворення в економіці призвели до того, що значна частина підприємств галузі втратила власні фінансові ресурси, а умови доступу їх до зовнішніх джерел залишаються обмеженими.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різним аспектам забезпеченості та ефективності використання фінансових ресурсів приділяється постійна увага як науковців, так і спеціалістів-практиків. Значний вклад у вирішення фінансових проблем підприємств внесли відомі вітчизняні вчені О.Гудзь, М.Дем'яненко, П.Саблук, П.Стецюк, А.Чупіс, С. Черемісіна та багато інших дослідників. Поряд з тим, питання фінансового забезпечення виробничої та інвестиційної діяльності підприємств залишаються актуальними.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження складових фінансового забезпечення, проведення моніторингу основних його тенденцій, оцінка впливу аграрної політики на фінансове забезпечення сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Головною особливістю функціонування сучасного організаційно-економічного механізму сільськогосподарських товаровиробників є те, що вони функціонують в основному за рахунок власних джерел, представлених виручкою. Але внаслідок збитковості аграрного сектору, обсяг сформованих власних засобів не задовольняє потреби у фінансових ресурсах. Значна частка у складі джерел фінансування припадає на кредиторську заборгованість, заробітну плату працівників, податкові платежі тощо.

Втрата власних фінансових ресурсів та специфіка сільськогосподарського виробництва – нерівномірність вивільнення і вкладання грошових коштів протягом року, зумовлює необхідність залучення зовнішніх джерел для підтримувannya ефективної діяльності підприємства. Найбільш потужним зовнішнім джерелом фінансового забезпечення сільськогосподарського підприємства є банківський кредит.

Станом на 01.01.2014 року в Україні було зареєстровано 180 банків. Лідерами у кредитуванні аграрного виробництва були такі надвеликі банки, як "Райффайзен Банк Аваль", "Креді Агріколь Банк", "Промислово-інвестиційний банк", "Державний ощадний банк", Приватбанк, "Укресімбанк", в основному завдяки розгалуженій мережі відділень цих банків.

Фінансовий аспект кредитування та потенційні можливості доступу суб'єктів господарювання до банківських кредитів визначається двома чинниками – вартістю кредитних ресурсів комерційних банків та спроможністю позичальника повернути як основну суму боргу, так і відсотки за користування ним, а також виконати умови кредитного договору [4].

Аналіз кредитного забезпечення у 2005-2012 роках, показує, що обсяги кредитування підприємств агропромислового комплексу поступово зростали (табл.1). Проте у тренді можна виділити два періоди. Один з 2005 по 2008 рік (до фінансової кризи), коли обсяги наданих кредитів зросли удвічі, і з 2009 по 2012 рік, коли кредитування агровиробників зменшилось майже у два-три рази і у 2012 році досягло лише рівня 2006-2007 років.

Таблиця 1

**Обсяги кредитування підприємств
агропромислового комплексу України, млрд.грн.**

Показники	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Надано кредитів всього, млрд. грн	10,4	12,7	14,6	20,1	6,8	10,1	14,9	13,5
у тому числі пільгових	7,6	7,0	7,8	15,1	2,6	6,2	4,1	1,3
Пільгові кредити у % до загального обсягу	73,1	54,7	53,4	75,1	38,2	61,4	27,6	9,6
Кількість підприємствотримавш их пільгові кредити	10870	14708	9785	9409	2231	2238	2668	2603

Джерело: дані Міністерства аграрної політики та продовольства України

Середні ставки банківських кредитів для сільськогосподарських підприємств у 2005 році становили 17,4%, а у 2012-му 17,6%, тоді як для суб'єктів інших видів діяльності за той же період 14,3 і 14,8% відповідно [3].

Проте, незалежно від чинників ціноутворення на кредитному ринку, сільськогосподарські підприємства потребують встановлення невисокого розміру плати за користування кредитними ресурсами. Така об'єктивна вимога спричинена низькою прибутковістю сільськогосподарського виробництва порівняно з іншими галузями національного господарства, а відповідно й неспроможністю сплачувати кредиторі ринковий відсоток за одержаний кредит [5].

Дані таблиці 1 свідчать про нестабільний характер державної підтримки відповідно до програми часткової компенсації ставок за кредитами комерційних банків та недостатній її обсяг. Так, якщо у 2005-2008 роках частка пільгових кредитів складала 73-75% у їх загальному обсязі, то починаючи з 2009 року вона поступово зменшувалась і склала у 2012 році лише 9,6%. Кількість підприємств, отримавших пільгові кредити за період з 2005 по 2012 рік зменшилась у чотири рази. Таким чином вирішити питання з кредитним забезпеченням галузі за умови державної кредитної підтримки, нажалі поки ще не вдалось.

Державна підтримка сільськогосподарського виробництва у більшості країн світу є пріоритетним напрямом їх аграрної політики. Вона є одним із міцних зовнішніх джерел формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств.

Таблиця 2

**Бюджетне фінансування
агропромислового комплексу України, млрд. грн**

Показники	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Бюджетне фінансування усього, млрд.грн	4,9	6,4	8,1	11,2	8,2	8,2	17,2	8,4
у тому числі на підтримку підприємств АПК	2,2	3,0	4,7	7,1	4,6	4,6	13,1	4,7

Джерело: дані Міністерства аграрної політики та продовольства України

Дані таблиці 2 свідчать про те, що бюджетне фінансування щороку поступово зростає. Так обсяги державної підтримки зросли за період з 2005 по 2012 рік майже у двічі. Але навіть при її зростанні аграрний сектор економіки працює на межі збитковості, що свідчить про неієвність цього державного механізму.

Основними фінансовими проблемами аграрного сектора залишаються:

— недостатність кредитного забезпечення. Питома вага кредитних ресурсів, спрямованих комерційними банками в сільське господарство складає менше 1% від ВВП країни, в той час як частка продукції сільського господарства у структурі ВВП перевищує 18%;

— неефективність державної підтримки галузі. Кошти виділяються, як правило, без ув'язки з технологічними потребами, як правило в кінці року, що створює передумови для їх нецільового використання;

— фінансова нестабільність і збитковість багатьох сільськогосподарських підприємств, низька кредитоспроможність та інвестиційна привабливість підприємств галузі. Майже 40% підприємств аграрного сектору в 2011 році були збитковими, темпи розвитку галузі низькими і нестабільними. У загальній вартості майна сільськогосподарських підприємств понад 76% припадає на необоротні активи, переважну частину яких становлять основні засоби, які є неліквідними через високий рівень (70-80%) зносу та моральну застарілість [5].

Висновки. Аналіз фінансово-кредитного забезпечення сільськогосподарських підприємств дає можливість зробити такі висновки.

Банківська система та держава не відіграють на сьогодні належної ролі у забезпеченні агропідприємств фінансовими ресурсами. Висока вартість кредитних ресурсів, відсутність відповідного забезпечення та недостатня кредитоспроможність більшості господарств перешкоджають розвитку ефективних відносин між комерційними банками та сільськогосподарськими товаровиробниками. Відтак, основними напрямками стабілізації механізму кредитування сільськогосподарських підприємств мають стати розробка комплексу заходів з боку держави і банківської системи, спрямованих на розвиток системи взаємодії з аграрним сектором економіки: збільшення бюджетних асигнувань, раціональне використання бюджетних коштів, залучення іноземних кредитів, зниження процентних ставок для сільськогосподарської галузі, враховуючи швидкість обороту капіталу, зі збереженням середньої ставки загалом у народному господарстві, вдосконалення методик

оцінки кредитоспроможності позичальників, які б враховували специфічні особливості сільськогосподарської галузі.

Література.

1. Гудзь О.Є. Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств: Монографія / О.Є. Гудзь. – К.: ННЦ ІАЕ, 2007. – 578 с.
2. Жидяк О.Р. Проблеми вдосконалення механізму фінансування підприємницьких структур аграрної сфери / О.Р. Жидяк // Бізнесінформ. – 2013.-№ 2.-С. 139-141.
3. Стецюк П.А. Трансформація матриці банківського кредитування сільськогосподарських підприємств / П.А.Стецюк, О.Є.Гудзь, А.В.Войтук // Економіка АПК.-2013.- №12.-С. 49-54.
4. Стецюк П.А. Стратегія і тактика управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств: Монографія / П.А. Стецюк. – К.: ННЦ ІАЕ, 2009. – 370 с.
5. Черемісіна С.Г. Проблеми та напрями розвитку кредитування підприємств АПК України / С.Г.Черемісіна // Агроінком. – 2012.-№1-3.-С. 72-76.
6. Матеріали офіційного сайту Національного банку України (Електронний ресурс).-Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.

УДК 638.16

ОСНОВНІ ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ РИНКОВОЇ ПОЗИЦІЇ ЗЕРНОВИРОБНИКІВ

**МАНДИЧ О.В., К.Е.Н., ДОЦЕНТ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМ. П. ВАСИЛЕНКА**

В статті досліджені ринкові позиції підприємств та проаналізовані основні фактори формування ринкової позиції зерновиробників. Опрацьовані пропозиції щодо зміни ринкової позиції виробників зерна, які полягають у виході на більш високий рівень каналів розподілу на ринку, тобто на зайняття місця першого посередника при існуючій ситуації.

The market-positions of enterprises on the internal grain market are observed. The main factors of grain-producers market-positions definition are analyzed and systemized. Grain-producer market-position correction ways in the context of current terms of marketing activity on the internal grain-market are proposed.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Позиція підприємства та його продукції на ринку визначає поведінку підприємства при провадженні своєї поточної виробничо-комерційної діяльності. В будь-яком разі, ефективність діяльності оператора ринку